

ÇOCUK EDEBİYATINDA “KARAKTER” KAVRAMI VE AYLA KUTLU’NUN ÇOCUK KİTAPLARININ BU AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evren KARATAŞ

Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Sivas / Türkiye

Anahtar Kelimeler: çocuk edebiyatı, karakter, özdeşim, Ayla Kutlu.

ÖZET

Platon’dan günümüze sanatın ana işlevinin izleyende/alımlayanda katharsis (arınma) oluşturmak olduğu kabul edilmiştir. Katharsis büyük ölçüde alımlayanın tahkiyenin merkezindeki karakterlerle “özdeşim” kurması yoluyla sağlanabilmektedir. Bilindiği üzere kurgunun dört temel ögesi zaman, mekân, karakter ve olaydır. Metinde zaman ve mekân, karakter ile kurgunun yapısına girebilir. Karakter aynı zamanda kurguda olayı başlatan, geliştiren ve eyleyen ana unsurdur. Karakter olmadan kurgunun diğer elemanları ölüdür, olay ise yoktur. O halde, karakter kurgunun diğer elemanlarının hareketlenmesini, hayatiyet kazanmasını mümkün kılar. Çocuk edebiyatında da karakterle özdeşim kurma meselesi, hem sorunlu bir konu olarak çokça tartışılmakta hem de çocuğa evrensel, millî ve ahlâkî değerlerin aktarılmasında verimli bir araç olduğundan sıkça gündeme getirilmektedir. Çocuklar 3-6 yaş aralığında davranışlarının büyük bölümünü yakın ve uzak çevrelerindeki gerçek kişileri ya da film, animasyon, kitap gibi kurgusal yapıtlardaki kahramanları örnek alarak oluşturmaktadırlar. Özellikle kurgusal karakterler sahip oldukları olağanüstü güçler ve imrenilecek fiziksel özellikleriyle çocukların gözünde ideal rol modelleri oluşturmaktadırlar. Bu “her şeye sahip olan ve her şeyi yapabilen” karakterler çocuğun gerçeklik algısını zedelemekte ve onların var olmayan, ulaşamayacakları, gerçek dışı karakterleri model almalarına neden olmaktadır. Bir de buna, son dönemlerde çocukları hedef tüketici kitlesi olarak gören şiddet, fantastik ve cinsellik örüntüleriyle dolu görsel ve yazılı ürünlerin karakterleri de eklenince durum daha tehlikeli bir hâl almaktadır. Geçmişin aşırı didaktik, davranışlar açısından kusursuz, slogancı çocuk karakterleri, çocuk eğitimi açısından ne kadar verimsiz ise çağın fiziksel ve sosyal yönden aşırı idealize edilmiş, yorulmak bilmez çocuk karakterleri de bir o kadar sakıncalıdır. Bu nedenle çocuk edebiyatında karakter oluşturma konusunda dikkatli olunmalı ve karakterlerin fiziksel ve ruhsal açıdan çocukların gelişim aşamalarına uygun çizilmelerine önem verilmelidir. Örneğin okul öncesinde animistik özellikleri ön plânda olan bitki, hayvan gibi karakterler uygunken, ilköğretim dönemi için çocuk karakterlerin başlarından geçen olayların anlatıldığı eserler daha elverişlidir. Alanyazında kişi, karakter, kahraman, antikahraman öğeleri arasındaki farkların açık olmadığı görülmektedir. Bu nedenle çalışmaya öncelikle bu öğeler arasındaki farkların belirlenmesiyle başlanması plânlanmakta, daha sonra ise animasyon, film, edebiyat gibi alanlarda çocuk karakter oluşturma yöntemlerinin örneklerle açıklanması düşünülmektedir. Son olarak elde edilen kuramsal bilgiler ışığında, örneklem olarak seçilen çağdaş Türk çocuk edebiyatı yazarlarından Ayla Kutlu’nun çocuk kitaplarındaki karakterler verilerinin yorumlanması hedeflenmektedir. Böylece çalışmada

sırasıyla doküman tarama ve betimsel analiz yöntemleriyle Ayla Kutlu kesiti üzerinden Türk çocuk edebiyatındaki karakter kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.